

Meddelelser

fra oldsagsamlingen 1878

af K. Rygh.

Af den tilvækst af 173 nr., som oldsagsamlingen har havt i 1878 (kat. nr. 1937—2109), tilhøre 8 nr. *stenalderen*. Deriblandt er der 3 *spydspidser af flint*. Den ene af mørk brunlig flint, væsentlig af samme form som Mont. 51, er funden paa *Såkshaug* paa *Inderøen* (nr. 1944), fra hvilken gaard samlingen tidligere har en øxe af sten med skafthul og en hulmeisel af sten. Den anden (1990) er funden paa en plads under *Rødske*, Salberg sn. i *Inderøen*, lige paa grænsen af Sparbuen, under brydning af nyland i en bakkekant ved et bekkeløb. Den bør maaske snarere kaldes en dolk, da den har et temmelig fremtrædende fire-sidet haandtag, der tiltager i tykkelse mod enden. Stykket udmerker sig fremfor de almindelige norske eksemplarer af saadanne redskaber ved bladets tyndhed og fladhed især i dets nedre del. Den tredie er funden paa *Brannan* i *Stjørn*, Bjugns pgd. (2028); stedet findes ikke i matr., men er formentlig en part af *Fevaag*. Samlingen har nu 10 eksemplarer af spydspidser og dolke af flint, paa 2 nær alle fundne i *Thronhjems* stift.

Forøvrigt er der indkommet 2 *øxer af sten* med skafthul af temmelig almindelig form, en fra *Havdal* i *Rennebu* (1982), den anden fra *Rødhamer* paa *Namdalseidet* ved Bredden af *Lyn-genfjorden* (2034). En meget smukt arbejdet, velsleben *kile* eller retmeisel af sten (2026) er funden paa *Jøsaas*, *Vuku* sn. i *Verdalen*, høit oppe paa en aas.

Til den arktiske gruppe af *stenalderen* hører en vel arbejdet spydspids af graa skifer med agnorer og tange, funden paa *Engen* i *Opdals* pgd., mellem *Rise* og *Drivstuen* (2077). Til samme klasse maa vistnok ogsaa henføres en *tveegget hniv* af

sortbrun flammert skifer, fundet paa Sekkesæterreiten paa *Sekken, Vø* pgd. i Romsdalen, nær ved søen, det smukkeste og merkeligste stenredskab blandt aarets tilvækst (2074). Den adskiller sig væsentlig i form fra tidligere fundne tveeggede skiferknive, f. ex. en fra Vadsø, der er afbildet Aarsb. 1876 fig. 6 (Univers. saml. 8064), medens den stemmer omtrent fuldstændig overens med en, der nylig er funden paa Bloheien paa Karmøen, og nu bevares i en oldsagsamling, der nylig skal være anlagt ved Stavanger museum*). Medens der af de eneggede skiferknive fremdeles ikke er fundet noget exemplar søndenfor Thronhjemsfjorden (If. Vidsk. selsk. skr. VIII, s. 58), sees det saaledes, at den tveeggede form har en meget videre udbredelse over Landet.

Fra *ældre jernalder* er indkommet 32 nr. Deriblandt er et stort gravfund fra *Rønsberg* i *Selbu* og 2 mindre gravfund fra samme gaard og fra *Sæterbø* i *Gryten*. De øvrige gjenstande ere enkeltvis fundne *beltestene* af kvarts eller kvartsit, af hvilke Redskaber samlingen iaar har erhvervet et usedvanligt stort antal, fra følgende steder: fra *Thydalens* sn. i *Selbu* (nr. 2016, det samme exemplar, som omtales i Vidsk. selsk. skr. VIII s. 169), fra *Bjørngaard* i øvre *Stjørdalen* (2017), fra *Sagmoen* i *Verdalen*, et sted, der ligger oppe i aasen ovenfor *Garnes* i *Vuku* sn. (2025), fra *Horstad* i *Flatanger* paa nordsiden af *Bølefjorden* (2031) og fra *Nesje* i *Vø* pgd. i Romsdalen (2075) af ren hvid kvarts og et af de mindste exemplarer af dette slags redskaber, som kjendes. Stenen fra *Thydalen* synes at have været forsynet med en broncering, da den har spor af bronzeir i furen. Derhos forekommer der en beltesten i det større fund fra *Rønsberg* og i fundet fra *Sæterbø*. Samlingen har saaledes i det hele i forrige aar erhvervet 7 beltestene, hvoraf 6 tidligere vare ubekjendte. Naar dertil lægges de i Vidsk. selsk. skr. VIII, 169 opregnede og 1 paa *Øveraas, Nessets* pgd. i Romsdalen**), kjendes der nu i det hele 34 fund af beltestene fra *Thronhjems*

*) Samlingen har faaet en gibsafstøbning af denne som gave fra hr. conservator A. Lorange.

**) Bendixen, om Fornl. i Nordmøre og Romsdalen, Aarsb. 1877 s. 186.

stift, hvoraf 18 ere bevarede i vor samling, som desuden har 1 fra Kvikne og 1 fra Harham i Søndmøre.

Fra *Sæterbø* i Kors sn., *Grytens* pgd. er indkommet et smukt fund, der ligesom flere andre er skjænket af den throndhjemske filialafdeling af foreningen til fortidsminders bevaring. Det bestaar af en urtepotformet urne af brændt ler, en beltesten af kvarts, 2 smaa perler af rødbrun glasmasse og 2 korsformede bølispenser af bronze, endende i dyrehoveder, af omtr. samme form som Aarsb. 1872 fig. 12 og 1875 fig. 21. Af denne spendeform havde Samlingen hidtil kun et eneste exemplar, fra Stene paa Leka; der vides heller ikke, at der er fundet flere end denne ene i N. og S. Throndhjems amt, ligesaa lidt som der kjendes noget saadant fra Nordmøre. Fra Romsdals fogderi er derimod foruden disse 2 fra *Sæterbø* kommet 4, der nu ere i B. M., deraf 3 fra *Grytens* pgd. (jf. Bendixen i Aarsb. 1877 s. 190); i Bergens stift ere de hyppigere end nogen anden spendeform fra ældre jernalder; i B. M. fandtes i 1875 42 exemplarer, hvoraf vistnok de fleste ere fra det vestenfjeldske (Loranges katal. s. 118). Ogsaa i det søndenfjeldske findes de ofte. Urtepotformede lerurner synes at forekomme i alle dele af Throndhjems stift; dog ere de fleste af de sikre fund fra kystegnene. Samlingen har nu 6 stykker af denne form. Fra den samme gaard, *Sæterbø*, er tidligere gjort et fund, der er i univers. saml., af meget beslægtet karakter og utvivlsomt fra omtr. samme tid som det her omtalte (se Aarsb. 1874 s. 64). Ogsaa dette indeholdt en urtepotformet lerurne og en beltesten samt derhos et sverd, 2 spydspidser og et knivblad af jern, fundne i et 2 m. langt gravkammer, hvori der sandsynligvis var nedlagt ubrændt lig. Ved det nu indkomne fund savnes endnu oplysninger om gravhaugens beskaffenhed; men der er grund til at tro, at det er fundet under lignende omstændigheder.

Det betydeligste ældre jernalders fund, som er gjort i det nordenfjeldske i det forløbne aar, er imidlertid det større fund fra *Rønsberg* (matr. løb. nr. 132 a) i *Selbu*. Om gravhaugens undersøgelse kan henvises til en udførligere redegjørelse i Foreningens Aarsberetning for 1878. Haugen, der oprindelig har

havt et tvermaal af omtr. 15 m., var dannet af jord og sten og indesluttede et 4 m. langt gravkammer, dannet af store heller med et gulv af smaa heller; sidehellerne og maaske ogsaa bunden var fuldstændig klædt med næver. Af ben fandtes ikke spor, men det kan ansees for utvivlsomt, at liget har været nedlagt ubrændt. Af oldsager fandtes: et sverd, 2 spydspidser, brudstykker af en skjoldbule af jern, et knivskaft af ben med holker af bronze, flere stykker slirebeslag og rembeslag samt en beltespænde af bronze, en vævskyttelformet beltesten samt endelig endel ualmindelig store stykker af uldent tøj. Desværre ere flere af sagerne, navnlig vaabnene blevne mindre omhyggelig behandlede af finderens og nogle ere brudte i flere stykker. Flere af gjenstandene ere temmelig eiendommelige som knivskaftet og beltespændens og ogsaa slirebeslagene høre til de sjældnere fund. De sidste staa nær flere former i de slesvigske mosefund; endnu mere overensstemmende ere de med fundene fra Vøien i Gran (jf. Aarsb. 1869 s. 76 f. og fig. 7 og 8), om end Rønsbergfundet maaske især paa grund af gravens form maa ansees for noget yngre end dette. Det hører dog ikke til den yngste del af den ældre jernalder og kan neppe antages at være nedlagt meget længe efter 500 e. Chr. — Klædning af gravkamre med næver synes at have været temmelig almindelig brugt, saavel i de store som i de smaa kamre. Paa Lunde i Vansø fandtes et stort kammer, hvori baade bunden, væggene og taget var dækket med næver; den var her anbragt paa den ydre side af de træfjæle, der havde dannet sidevæggene (Aarsb. 1877 s. 97). I et stort kammer paa Trygslund i Bjelland var bunden belagt med et lag næver (Aarsb. 1869 s. 133). I den saakaldte Krosshaug paa Hauge i Klepp fandtes et stort kammer af heller, som indesluttede en kiste af træplanker, hvor saavel bunden som sideplankerne udvendig vare næverklædte (Aarsb. 1869 s. 143). Paa Holmegaard i Holme fandtes et stort kammer, som „var belagt med næver“ (Fornl. 271 f.). I et lidet kammer i Flaghaugen paa Avaldsnæs fandtes væggene indvendig klædte med næver (Fornl. 344). I Rønsbergshaugen har ogsaa efter finderens meddelelse næveren været anbragt som indvendig klædning af væggene; hvorledes den har været befæstet, lader sig ikke sige.

I en anden haug paa *Rønsberg*, der havde været bygget paa samme maade, men hvor kammeret maa antages tidligere at have været aabnet og plyndret, fandtes 2 spydspidser af ældre jernalders form, den ene fireegget, den anden med agnorer, hvilke 2 slags saa jevnlige findes parvis sammen; de havde stukket frem udenfor gravkammerets ene ende, formodentlig fordi de havde været nedlagte med skafterne og derfor havde været for lange til at finde plads i det; kammeret var 3,5 m. langt. Ogsaa i den anden haug fandtes spor af træskaffet af det ene spyd, men det smuldrede hen ved Optagelsen.

Som sedvanligt hører den største del af aarets tilvækst til den *ynge jernalder*, men bestaar i høiere grad end almindeligt af samlede fund. Det betydeligste er et fra *Strand* i Lønsets sogn i *Opdal*; det bestaar af 2 tveeggede og 3 eneggede sverd, hele eller i brudstkr., 2 tveeggede spydspidser, 2 øxeblad, 1 ljaablad, 3 sigdblade, 1 sax, 1 tang, 3 knivblade, 1 fil, 1 bidselmundbid, pilespidser, beslag og hængsler m. m., alt af jern. Denne store samling kan dog kun uegentlig regnes for ét fund; det er fundet ved brydning af nyland over en strækning af henimod 1 maalt. Finderen havde desværre ikke lagt saa meget mærke til sagernes leie, at han kunde give nogen oplysning, om de havde ligget jevnt spredt eller i flere samlinger. Formodentlig er det sidste tilfælde, og man maa antage, at der paa dette jordstykke har ligget en samling gravhaug, som ere blevne udjevnedede ved en tidligere rydning, om det end er merkeligt, at oldsagerne da skulde have undgaaet at blive rørte. Nu saaes der efter finderens paastand intet spor til nogen haug. Det er forøvrigt en eiendommelighed ved dette fund som ved saa mange fra *Opdals* prestegjeld, at det udelukkende bestaar af vaaben og redskaber af jern uden spor af smykker. Der er faa bygder, hvorfra der kjendes saa mange fund fra y. j. som fra *Opdal*. De indtil nu kjendte sikre fund kunne regnes til omtr. 60 med henimod 250 enkelte gjenstande; deriblandt er 12 skaalspender af bronze i 10 fund, fra *Rise*, *prestegaarden Vang* og *Drivstuen*, 2 ringspender af sølv fra *Toftaker*, derhos nogle perler m. m.;

resten er vaaben og redskaber af jern, og deriblandt indtager arbejdsredskaber en ualmindelig fremtrædende plads. Hovedmassen af de opdalske fund fra yngre jernalder skriver sig fra de store gravpladse paa Rise og paa Vang, hvortil nu Strand kommer som et tredje rigt felt*). Af fund fra æ. j. kjendes kun nogle enkelte fra Opdal.

Et andet temmelig stort fund skriver sig fra *Moksnes* paa *Frosta* (2049—56). Det bestaar ogsaa udelukkende af jernsager: et tveegget sverd, en tveegget spydspids, et øxeblad, et mundbid, stykker af en skjoldbule, et bøileformet redskab med vedhængende ringe af det slags, som er omtalt i Vidsk. selsk. skr. VIII, 177 f., og en ualmindelig lang lænke af jern (90 cm.); det bøileformede redskab er forsynet med et rembeslag, det maa altsaa have hængt i en rem, medens man finder andre med en fal til indsættelse af et skaft eller med en lænke af jern. Den til dette fund hørende jernlænke kan saaledes ikke have staaet i forbindelse med bøilen. Af de vedhængende ringe, hvoraf der findes 4 par, ere de i den indre række saa smaa, at de ikke kunne gaa ind over den plade, der danner bøilens ene side; det samme er tilfældet med det senere omtalte redskab af denne art fra *Myrslo*. Hvad bestemmelsen har været med denne plade, der tildels findes udfyldt med snoede jerntene og i ethvert fald er forsynet med opbrettede kanter, der tyde paa, at den indvendig har været belagt med et eller andet stof, er meget gaadefuldt.

Det lille fund fra *Myrslo* i *Sparbuen* (2057—59) indeholder foruden et par ovale skaalspender af kobber med dobbelt plade af samme hovedtype som Mont. 551 og en plade med en krog af jern, der sandsynligvis har været anbragt paa et træskaft, derhos et bøileformet redskab med 5 par vedhængende ringe, maaske det mindste, som hidtil er fundet, idet bøilens hele længde kun er 13,5 cm.

Paa *Taneim* i *Sparbuen* er der for længere tid siden gjort et større fund, hvoraf det dog hidtil kun har lyktes at faa en

*) I begyndelsen af 1879 er der indkommet en mindre samling af oldsager fra det samme felt: et par sverd, en spydspids, et øxeblad, 2 sigder og del af et mundbid.

del indbragt til samlingen: et topstykke til en bøilespende af bronze med ornamenten i keltisk stil, en sexsided terning af bronze med afskaarne hjørner og udstaaende jernstifter fra hver side af uvis bestemmelse, et rembeslag af bronze og jern og en liden, ualmindelig fint tildannet hein (2060—63). Resten bestod af en samling vaaben af jern.

Mindre samlede fund ere erhvervede fra *Bjørngaard* i øvre *Sjørdalen* (tveegget sverd, spydspids og kniv; sverdet er merkeligt ved, at det har riflede bronceringe ved øvre og nedre hjalt, der have været holker for grebets træbelæg), fra *Lian* i *Hevne* (spydspids, 2 øxeblad og brudstkr. af et tveegget sverd), fra *Skjelbostad* i *Eids* pgd. i Romsdalen (brudstkr. af enegget sverd, paalstav, øxeblad og et spydliggende redskab) og fra *Kalnes* paa *Namdalseidet*. Det sidste er desværre indkommet i meget medtaget forfatning, især fordi det er blevet behandlet uden omhu af finderens. Det bestaar af brudstykker af et tveegget sverd, af en tveegget spydspids, af en skjoldbule og af et knivblad med skaft af træ og gennemgaaende tange. Sverdet har været nedlagt i en slire af træ, der udvendig har været klædt med tøj, dels grovt uldtøj, dels lintøj. Sliren har en dopsko af bronze med gennembrudt arbeide; den synes at have haft udprægede ornamenten, men den er saa opløst af ir, at de ikke tydeligt kunne skjernes, og at den heller ikke lader sig rense; det er saa meget beklageligere, som der saa yderlig sjelden findes dopskoer, som med bestemthed kunne henføres til y. j. Udenom dopskoen har der merkeligt nok været en ny slire af træ foret med uberedt skind, og som mulig er en levning af et ydre hylster for hele sverdet. En slire af træ indvendig foret med loddent skind fandtes ogsaa paa et sverd fra y. j. i en haug paa *Fjære* i *Fjære* pgd. (C. 8280).

Paa overgangen mellem hedendommen og middelalderen staar paa en maade fundet fra *Greslid* i Thydalens sogn, *Selbu* pgd. I en ager paa et sted, hvor der tidligere havde ligget en stenrøs, fandtes i afvigte høst, løst liggende i Jorden, en samling sølvmynter tilligemed en del afhugne stykker af ringe, kjeder og beslag af sølv („betalingsølv“). Myntfuudet, der er det største,

som hidtil er gjort her i landet, og indeholdt over 2100 mynter, blev indsendt til universitetets myntsamling og vil forhaabentlig med det første blive gjort til gjenstand for en særskilt beskrivelse. Efter mynternes tid kan fundet ikke være nedlagt før i den sidste fjerdedel af det 11te aarh., maaske ikke meget længe før 1100. De medfølgende brudstykker af oldsager have imidlertid ganske yngre jernalders karakter. Det samme forhold har ogsaa vist sig ved en del andre myntfund fra det 11te aarh., saaledes ved Ekersundfundet (N. Fornl. 290), der antages nedlagt ved 1040, og ved fundet paa Brøholt i Røken (Aarsb. 1867 s. 50 og Holmboe i Chr. Vidsk. selsk. forh. 1868 s. 194 ff.), hvilket formodes at være nedlagt ved 1070. I sig selv er der intet usandsynligt i, at den yngre jernalders smag i former og ornamentering kan have vedligeholdt sig omtrent uforandret en længere tid ud i den christelige middelalder, omend nye motiver efterhaanden traadte ved siden af de gamle. Saa meget mindre paafaldende er det at gjenfinde den gamle stil i slutningen af det 11te aarh. i en samling af sønderhugne smykker, der bruges til betaling efter vægt, og hvis anvendelse til sin oprindelige bestemmelse kan have ligget mange aar længere tilbage i tiden. Efter hvad der er oplyst om fundets nedlægningstid, maa det være omtrent overflødigt at gjøre opmærksom paa, at om det end blev gjort i tomten af en gammel røs, kan det dog ikke staa i nogen forbindelse med begravelsen i den, forsaavidt den har været en gravrøs. Fundet maa ligesom alle lignende fra samme tidsalder betragtes som en bortgjemt skat.

Blandt den temmelig betydelige tilvækst af sager fra *middelalderen* vil jeg fremhæve et par smaa signeter. Det ene er fundet ovenpaa kapitælen af en lav søile i det østre skib i Thronhjems domkirke; i det lille rum, hvor det laa, kunde det sees gjentagne gange at være blevet overkalket tilligemed kirken, og det er ikke usandsynligt, at det har ligget paa denne plads, siden det blev henlagt der af sin oprindelige eier. Det har en omskrift med minuskler fra det 15de aarh.: S. erici petri (☉: Sigillum Erics Petri). Signetets Eiermand kan med høi

grad af sandsynlighed formodes at have været den korsbroder Eirik Petersson, der har været vidne ved udstedelsen af et brev af erkebiskop Aslak Bolt af 1448 (se Dipl. Norv. V, 753). Det andet er fundet i jorden paa Raneim i Strinden; det har i midten et bumerke og langs kanten en omskrift i majuskler fra det 13de aarh., af hvilken der nu ikke kan læses mere end det ene navn: Sigvaldi.

Forøvrigt har samlingen, mest ved gave, erhvervet en del kirkeligt inventarium fra middelalderen. Fra Raneims kirke i Overhalven, som isommer undergik en større ombygning, er indkommet et smukt arbeidet røgelsekar og et stykke af en lysekrone, et stort krucifix af træ, temmelig plumpt, men af interesse, fordi det fremviser en blanding af romansk og gothisk stil, og endelig et jernbeslag til kirkedøren i ren romansk stil. Fra Grongs hovedkirke et Christusbillede og et Mariabillede med maling paa læredsbund, rimeligvis fra det 13de aarh. Fra Mære kirke et stort Mariabillede fra samme periode. Disse gjenstande ere forærede af Raneims og Mære menigheder og eierne af Grongs kirke, brødrene Seem. Indkjøbt er en alterlysestage af træ, der skal have tilhørt den ved reformatsen af 1589 sløifede kirke paa Aadalen i øvre Stjørdalen. Den er arbeidet paa samme maade, som de i Vidsk. selsk. skr. VIII, 182 omtalte stager fra det katholske kapel paa Megaard i Snaasen; stammen er oventil formet som en skrue, om hvilken et tverstykke med to lyseholdere bevæger sig. Da saa ensartede eksemplarer ere komne fra to langt fra hinanden liggende steder, kan det sluttes, at denne form i en vis tid af middelalderen ikke har været ualmindelig.

Nogle historiske notitser om Selbu.

Kilderne til kundskab om Selbus historiske forhold i oldtiden ligesaa vel som i middelalderen ere meget fattige. Kun faa og lidet karakteristiske fund fra hedendommens tid have hidtil været bekjendte. Paa grund heraf faa de iaar gjorte fund fra Rønsberg og navnlig det større af dem, skjønt det i sig selv hverken ved sin rigdom eller ved sine karakteristiske eiendom-

meligheder hæver sig over en hel del andre ældre jernalders fund, mere betydning, end om det var fremkommet i en egn, hvis fortid var mere bekjendt, og jeg vil derfor tage anledning deraf til at sammenstille nogle bemærkninger om bygdens forhold i forhistorisk tid, støttede til dens oldfund og stedsnavne. Af fund af oldsager fra *ældre jernalder* kjendes foruden de to ovenfor beskrevne fra Rønsberg en vævskyttelformet beltesten (T. 1228, se Aarsb. 1873 s. 48) fra Haaøen i Selbusjøen (Thydalen hvorfra der ogsaa er kommet en beltesten, sættes her ud af be-
 tragtning); fra *yngre jernalder* et fund fra Sandvik paa søens nordside af et sverd, en spydspids, en paalstav og et stykke af en kjedel af jern (T. 390—393) og en smukt arbeidet perle af glasmosaik, fundet i 1839 i en myr nær søen paa Kvello (C. 858. Oprindelig havde universitetets samling kun den ene halvdel; men nylig opdagedes det, at et brudstykke af en perle i Nationalmuseets samling i Stockholm var den manglende halvdel, og den er nu bleven overladt til den norske samling); det sidste fund kan dog mulig ogsaa skrive sig fra æ. j. Til y. j. maa desuden ogsaa henføres et tabt fund fra en røs paa Stokke af et sverd, en spydspids og et øxeblad af jern; rimeligvis ogsaa et tabt fund af ikke nærmere bekjendte jernsager fra Mosletten, og utvivlsomt ogsaa et fund af et sverd, et øxeblad og et par pile, der ifølge Kraft omkring 1830 gjordes paa Fugleim. Det sees saaledes, at de fund, som ere blevne bekjendte, baade ere faa, og at en væsentlig del af dem ere tabte. Det er imidlertid af betydning, at de ere spredte over den ved søen og i det nedre af dalen liggende del af bygden, og at navnlig to ældre jernalders fund skrive sig fra et sted, der ligger 1 mil ovenfor elvens udløb i søen.

Med hensyn til de oplysninger, som stedsnavnene kunne give, er det af ikke liden betydning, at bygden kun en eneste gang nævnes i sagaerne, at diplomsamlingerne kun have meget faa breve, som vedkomme Selbu, og at ogsaa erkebiskop Aslak Bolts jordebog kun nævner en mindre del af bygdens gaarde. Som en følge deraf er der mange stedsnavne, hvis ældre former ikke ere bekjendte. Noget flere finder man i et skattemandtals

1521, der opbevares i det danske Geheimearchiv; men formerne ere her allerede meget forvandskede, og ogsaa her mangle, uvist af hvilken grund, mange gaarde, om hvilke det med sikkerhed kan siges, at de ere meget ældre end denne tid. Af at bygdens fortid saaledes er saa lidet bekjendt, skriver sig vel den mening, som synes at være almindelig udbredt paa disse kanter, at den først sent er bleven bebygget, medens den oprindelig har været et slags seterbygd under Stjørdalen; rimeligvis har den ogsaa fundet en støtte i en urigtig forklaring af navnet og i den omstændighed, at den i historisk tid udgjorde en del af Stjørdøla fylke. Det sidste er imidlertid kun en følge af, at forbindelsen med Stjørdalen har været lettere end med de to andre nabo-fylker, Strindens og Gaudalens, og beviser ligesaa lidet noget særligt slægtskab mellem befolkningerne, som at Leksviken og Frosta med Aasen var lagt til Strindens fylke. Stedsnavnene tyde ikke paa nogen nær forbindelse mellem Stjørdalen og Selbu; de vise meget mindre overensstemmelse, end ellers pleier at findes mellem nabobygder f. ex. i det indre af Indhered, mindre endogsaa end mellem Selbu og Guldalen.

Den rette ældre form af bygdens navn maa sandsynligvis antages at være *Selabú*, som det skrives i et haandskrift af Sverres saga *). I det 15de aarh. skrives det i regelen *Sælabu*, *Sælabo*, saaledes i erkeb. Aslaks jordebog s. 40 og 120, i Dipl. Norv. 5, 598 (a. 1430), men ogsaa *Salabo* som Dipl. Norv. 5, 622 (a. 1433) og Aslaks jordebog s. 114. 117. Nogen antydning om en tilsvarende overgang i udtalen kan ikke lægges i den sidste form, da man i begyndelsen af det 16de aarh. igjen finder *Selebo* og *Sellebo* (saaledes i Dipl. Norv. 1, 1099; 8, 672; 9, 736. 745). Søen kaldes i de hskr. af Sverres saga, hvor dens navn forekommer, *Selasjór*. Indbyggernes navn er *Selbúar* med den samme forkortning som f. ex. i Sparbyggir af Sparabu, Stjørdøelir, Verdøelir af Stjóradalr, Veradalr.

*) Flatøbogen; i hskr. Eirspennill, som er lagt til grund for den nyeste udg. (Chnia. 1873), forekommer kun indbyggernes navn, ikke bygdens og søens, i Flatøbogen ikke søens navn; i de øvrige hskr. nævnes kun indbyggerne og søen.

Der findes fra alle kanter af landet et temmelig stort antal navne, sammensatte med *bú*, de fleste navne paa bygder og grender, adskillige ogsaa gaardsnavne. Den første sammensætningsdel ender i regelen paa *a* og maa dels opfattes som et adjektiv i bestemt form, dels som gen. fl. Det første har man afgjort i Einabú i Lesje, den ensomme bygd, hvis denne form, der opføres af Munch (Beskr. 136) er hjemlet*); det andet tilfælde have vi aabenbart i Kleppabú, Klebu af kleppr, fjeldknot, og i Eyjabú, Øier prestegjeld. I enkelte tilfælde kan man maaske ogsaa formode et gen. ent. af et svagt hankjønsord. Forklaringen af disse navne er for det meste vanskelig, da mange af dem indeholde stammer, der ikke let lade sig tyde af det almindelige oldnorske sprog. Det samme gjelder ogsaa navnet Selbu. Saa meget kan dog vel med sikkerhed siges, at det ikke med G. Schøning kan afledes af sel, n. en seter; thi dette ord har igen. fl. selja og en sammensætning dermed maatte derfor have lydt Seljabú (ligesom Seljaland paa Island). Det synes ogsaa meget tvivlsomt, om en forbindelse af denne stamme med bu er tilstedelig, da dette ord medfører betydningen af en fast bosættelse. Og forsaavidt der ved denne forklaring af navnet er tænkt paa at bygden, da den fik navnet, kun har været et seterstrøg, saa er det tilstrækkeligt at fremhæve, at det ved oldfund er godtgjort, at der endog langt oppe i dalen har været fast bebyggelse saa tidligt som i det 6te aarh., i hvilken tid det er urimeligt at antage, at en anden bygd skulde have haft seterbrug i en saa langt borte liggende dal. — I et dalføre mellem Frosta og Skogn ligger en gaard Selbu, hvis ældre form dog neppe er bekjendt. Forøvrigt findes der mange navne begyndende med Sel, hvoraf en hel del maa afledes af selr, en sælhund, nogle vel ogsaa af adjektivet sæll. At man ikke tør tænke paa den sidste stamme i nærværende tilfælde, maa ansees som godtgjort dels ved den ældste gjengivelse af navnet i sagaerne, dels ved at søen isaa-fald ikke kunde have hedt Selasjór.

*) Ol. d. h. saga, Hskr. cap. 189, har *Einbui*, men den nuværende form Enebo synes dog at forudsætte *Einabu*.

Naar vi se paa de øvrige stedsnavne, saa finde vi i flere strøg af bygden navneformer, som ere almindelige i landets ældste bygder og kunne ansees for i regelen at hidrøre fra en ældre periode af hedendommen, eller for at bruge en archæologisk betegnelse, fra den ældre jernalder. Dette er saaledes tilfælde med søens nordre strand (Stranden), med bygden om søens østende (Indbygden) og den høire side af elven omtrent 1 mil op fra udløbet. Her findes saaledes uafledede stammenavne: *Grøte*, et hyppigt navn, saaledes i Opdal, Rennebu, Meldalen, Lærdal *); gammel form: Grjót, á Grjótom (mandtallet af 1521: Grøttom) af grjót, n. sten. *Mo. Uglen* (1521: i Ogle) ogsaa i Verdalen (1521: Agle), Klebu (i Oghl, Dipl. Norv. 2,305), Daviken o. fl. st.; den oprindelige form er maaske Øgl. *Evja. Lid. Belle* forekommer paa 2 forskjellige steder og er maaske 2 navne, da det ene skal udtales Bell', det andet Belle; med det første kunde jevnføres Belle i Aurland (j Belle, Bjørg. Kálfsk. 47, altsaa et stammeord) og Bell i Indre Holmedal, med det andet Belle i Lesje, der maa have hedt Bellin, da Dipl. Norv. 3,690 har: a Bællene, og altsaa være en sammensætning med det gamle vin. Stammenavne af ældste slags ere ligeledes *Hove* og *Berge*, dativformer af Hov og Berg (i 1521 endnu Berg); dativformer ere som bekjendt meget almindelige i gaardsnavne, en følge af, at de mest nævntes med en præposition foran. Det ældgamle sammensætningsled vin, der rimeligvis betegner: græs vold, frodig græsgang, har man ogsaa i *Vælv*, i 1521 Vilwen, hvoraf den gamle form kan sluttes at være Vilvin af stammen vil, behagelig, glædelig; det burde nu skrives Velve. *Punde*, udt. Pund', er ikke noget stammenavn, og er vistnok af forholdsviis nyere oprindelse; dets forklaring fremgaar af skattemandtallet af 1521, der har „pa Vndhe“ d. e. uppi undir, oppe under (fjeldet). Det

*) Derimod er det uhjemlet og urigtigt, naar Munch (Beskr. s. 83) opfører Grjót som det ældre navn paa Orkedalens prestegaard, idet det af Aslaks jordebog s. 114, Dipl. Norv. 5, 349 og 3, 4 sees, at det har været Grytingr, hvorved altsaa correktheden af navnet Kárr af Grytingi i Haakon den godes saga cap. 19, hvorom Dr. G. Storm, Hist. Tidsskrift IV, 460 ytrer tvivl, er godtgjort.

kan sammenlignes med „pund Torva“ i Thjøtta p gjeld i Helgeland, undir Bjørgum i Vors, undir Brekko i Aurland o. fl. (if. Hist. Tidsskr. I, 90). Af sammensætninger med den utvivlsomt ældgamle endelse heimr findes flere: *Soleim*, i middelalderen Solheimr (A. B. s. 41. 120), et særdeles hyppigt navn; *Fugleim*, ældre form utvivlsomt Fuglheimr; *Hoeim*, Háheimr (i 1521: Hoim, ligesom Solim) af hár, høi, et navn der dels udtalt Hoem, dels Hojem forekommer i mange bygder; *Eidem*, om hvilket der kunde være tvivl, da mandt. af 1521 har EDOM, hvorefter den gamle form skulde være Eið. Den ligeledes meget gamle endelse *lo* have vi i *Kvello* og *Killo*, hvilket vel rettere burde skrives Hjello eller Hillo (i 1521: Hiello) af hjell, gn. hjallr, en høi terrasse, et ord, der i flere bygder nordenfjelds nu udtales kjell; denne forklaring stemmer fuldstændig med gaardens beliggenhed. Til disse kan endnu føies nogle vistnok ældgamle navne. *Sletne* er sikkert samme navn som Sletner i Eidsberg, før: Sletnar (den Røde Bog s. 164); det maa være en afledning af slétr, slet, jevn, og med hensyn til afledningsmaaden kan det vel sammenlignes med Ljosnar, nu Lysne i Lærdal (Bergens Kalvsk. s. 43: Liosnom), der vel maa afledes af ljóss, og med Kviknar i Gudbrandsdalen og Østerdalen af kvikr; det betegner saaledes vel omtrent det samme som Sletta, maaske med en liden modifikation i betydningen. *Kallar* (i matr. Kalar) er et eiendommeligt navn, som man kunde fristes til at jevnføre med de i Lom saa hyppige sammensætninger med arf (Blaker, Brandser, Skamser osv.), hvis denne endelse ellers kunde paavises i det nordenfjeldske. Prestegaardens navn skrives i matr. *Næsthveit*; det er utvivlsomt kun en gjetning, og thveit forekommer neppe paa denne kant af landet; Dipl. Norv. 5,598 (a. 1430) har Næstene kirkia og a Nestene, hvorefter den gamle form maa være Nestin eller Nestin, en sammensætning med vin; gaarden ligger meget lavt. Mandt. af 1521 har Nesth, der ei kan være den rette form.

Til navne, der vel ere noget yngre, men dog gaa op til den senere hedendom, høre sammensætningerne med stad, hvoraf man i Selbu har: Baldstad, Kjelstad, Haastad, Marstad, Mebust,

Krokstad, Samstad og Oksstad. *Kjelstad* af mandnavn Ketill (etilstadom i A. B. s. 40 er vel feil for Ketilstadom). Naar man for *Samstad* i A. B. s. 120 har Sodhomostadhe, maa det vel betragtes som en middelaldersk etymologisering; det kommer snarere af mandnavnet *Sámr*. *Mebust* (i matr.) vilde i det gamle sprog hede *Meðalbólstaðir*; men da det i 1521 heder *Møglebostad* og nu udtales *Mobust*, er vel den gamle form *Miklibólstaðr* af mikill, stor, og det burde hellere skrives *Møbust*; navnet er meget almindeligt især i det vestlige af landet, og den sidste del forkortes stadig til — bust. *Baldstad* kunde ligesom *Baldstad* i Lofoten komme af et mandnavn *Baldrekr* (A. B. s. 96: *Baldrestadum*); med gudenavnet *Baldr* har det vistnok intet at gjøre. *Marstad* kommer maaske af *marr*, en hest, hvis det ikke indeholder en forkortelse.

Til slutning et par bemærkninger om nogle navne af uvis ælde. *Rønsberg* kunde afledes af *reynir*, rogn, men rettere vel af *hreyri*, n., en afledning af *hraun*, stenurd, nedramlet sten, hvilket netop passer paa det berg, under hvilket gaarden ligger; den gamle form i saa fald *Hreynisberg*. Det kan vistnok ikke ansees som afgjort, at navnet er saa gammelt som de ovenfor omtalte gravhauge paa gaarden. Navnene *Møbust* og især *Baardsgaard*, *Rønsbergs nabogaarde*, antyde, at et ældre navn her er kommet bort. *Rolset* staar ikke som i matr. formodet for *Roldalset*, men kommer af navnet paa elven, der flyder forbi, *Rotla* eller *Rosla* (det udtales med den samme sterkt mouillerede lyd som f. ex. *kvisl* og som nærmest kunde gjengives med *Roltla*); i middelalderen altsaa: *Rotlusetr*.

Bygden har selvfølgelig en hel del flere stedsnavne, som jeg her ikke har omtalt, dels fordi de ere lidet merkelige eller yngre, dels fordi jeg intet har at anføre om dem. Af de gjen-nemgaaede vil det imidlertid i hvert fald fremlyse, at bygdens første bebyggelse ikke kan falde meget længere ned i tiden end de fleste nabobygders.

Der findes endnu mange gravhauger i Selbu, skjønt det vel kun er rester af, hvad der engang har været. Hvis de oldfund,

som gjøres, blive omhyggeligt behandlede og bevarede, og hvis navnlig gravlevningerne kunne blive undersøgte paa sagkyndig maade, ville fundene kunne yde de bedste bidrag til yderligere oplysning om bygdens oldtid.